

Konferencija sa međunarodnim učešćem "Snažna primarna zdravstvena zaštita-temelj zdravstvenog sistema" Zaključak

Na konferenciji je prikazana različitost sistema zdravstvene zaštite prema kontekstu u kojem su smješteni (demografski, ekonomski, politički, zakonski i regulatorni, epidemiološki, sociološki, ekološki i tehnološki uslovi) , ali se mogu definisati zajednički izazovi za te sisteme: demografski trendovi, zahtjevi Evropske Unije, socio-kulturološke promjene, responsivnost zdravstvenih sistema, osjetljive populacione grupe i globalna kriza. Razvoj demokratije i naglasak na individualna prava građana, što se u zdravstvu prvenstveno prevodi na povećanje mogućnosti izbora korisnika usluga, donosi i prilike i prijetnje za zdravstveni sistem. Prilike se odražavaju većim učešćem građana u donošenju odluka vezanih za zdravstvo, što istovremeno predstavlja veću responsivnost zdravstvenih sistema, a to znači pružanje zdravstvenih usluga visokog kvaliteta i koštanja. Javnost ima pozitivan stav prema "high-tech" zdravstvu i zahtijeva brzo usvajanje novih medicinskih tehnologija. Donosioci odluka su svjesni da je usvajanje novih tehnologija potrebno da bi se udovoljilo zahtjevima korisnika usluga i ostvarila kompetitivnost na regionalnom tržištu, ali se istovremeno moraju nositi sa rastućim troškovima u zdravstvu, čemu najznačajnije doprinosi uvođenje novih tehnologija. Sociokulturološke promjene su dovele do djelomično bolje informisanosti građana, ali i do narušavanja strukture porodice, te rastuće učestalosti različitih vrsta rizičnog ponašanja. Ove promjene se smatraju i osnovnim uzrokom nepovoljnih demografskih trendova koje nijedno razvijeno društvo nije izbjeglo, uključujući i ona koja imaju dobro planirane i organizovane mjere populacione politike. Uz jačanje individualnih prava građana neophodno je naglašavati i odgovornost za vlastito zdravlje i zdravlje okoline.

Primarna zdravstvena zaštita (PZZ) predstavlja osnov sistema zdravstvene zaštite. U okviru PZZ se putem kost-efektivnih intervencija kao što su promocija zdravlja, prevencija bolesti, blagovremeni tretman i rehabilitacija, rješava najveći dio zdravstvenih problema i zdravstvenih potreba stanovništva, uz aktivnu podršku pojedinaca, porodice i zajednice u cjelini. Unaprijeđenje primarne zdravstvene zaštite se postiže kroz: izmjene i dopune postojeće legislative i regulative; uspostavljanje neophodnih upravljačkih mehanizama; poboljšanje sistema monitoringa i evaluacije; transformaciju postojećih organizacionih modela; razvoj, testiranje i uvođenje novih modela ugovaranja i mehanizama plaćanja usluga; uvođenje i primjenu standarda kvaliteta s ciljem unaprijeđenja, osiguranja i kontrole kvaliteta; jačanjem uloge lokalne zajednice; unaprijeđenje resursa u PZZ; te razvoj informaciono-komunikacionih sistema.

Edukacija u PZZ je izdvojena kao tema od posebnog značaja. Samo dobro edukovani i vješti zdravstveni radnici mogu obezbjediti kvalitetnu PZZ, a dobro informisani korisnici usluga mogu značajno doprinijeti očuvanju i unaprijeđenju svog zdravstvenog stanja. Kvalitetna PZZ je zasnovana na razvijanju stručnih sposobnosti, vrijednosti i etike zdravstvenih radnika, a njen željeni ishod - dobro zdravlje stanovništva,

između ostalog, zavisi i od znanja, stavova i navika građana. Zbog toga su kao posebna tema izdvojeni i preventivno-promotivni programi u PZZ.

Novi koncept sestrinstva i jačanje uloge medicinskih sestara u zdravstvenim sistemima zahtijevaju dobro osposobljenu medicinsku sestru, čije znanje je tijesno povezano sa psihološkim, sociološkim, filozofskim, pedagoškim, medicinskim i uže stručnim obrazovanjem, koje je mora osposobiti za preuzimanje novih ovlaštenja u sestrinstvu. Ovo se postiže kroz formalnu edukaciju, stalno strukovno usavršavanje, inicijativnost i kreativnost na području sestrinstva.

Ugovaranje zdravstvenih usluga omogućava: upravljanje promjenama u sistemu ostvarivanja zdravstvene zaštite; razvoj partnerskih odnosa; efikasnu alokaciju resursa; mjerenje efikasnosti i efektivnosti zdravstvene zaštite na temelju dokaza; finansijsku održivost; očekivane zdravstvene ishode i zadovoljstvo korisnika. Nacionalni zdravstveni računi su okvir za analizu zdravstvene potrošnje na svim nivoima zdravstvenih sistema i važno oruđe za praćenje efekata reformi zdravstvenih sistema (promjene u strukturi troškova, praćenje faktora rasta). Međunarodna poređenja mogu biti od koristi, ali samo u kombinaciji sa brojnim drugim indikatorima koji nisu vezani za zdravstvenu potrošnju. Neophodno je jačanje učešća lokalne zajednice u obezbjeđivanju PZZ u smislu sufinansiranja zdravstvenih usluga, kapitalnih investicija i održavanja, hitne medicinske pomoći, centara za mentalno zdravlje i centara za rehabilitaciju u zajednici. Osim toga, lokalna zajednica ima značajnu ulogu u upravljanju i organizaciji PZZ (definisane prioriteta u razvoju PZZ na lokalnom nivou, aktivnija uloga gradskih/opštinskih/regionalnih zdravstvenih savjeta).

Obilježja pružanja usluga u PZZ su: generalizovanost (sve uzrasne i polne grupe), dostupnost (bez distribucija i bez barijera), prvi kontakt (nema prethodne selekcije), usmjerenost (usredsređena na osobu, kontekst, zajednicu), informacioni i interpersonalni kontinuitet (sposobnost sistema da ponudi intervencije koje su koherentne u kraćem vremenskom periodu i u timu i između timova, ili su isprekidane serije kontakata tokom dužeg vremenskog perioda), sveobuhvatnost (raspon do kojega se pružene usluge sastoje od liječenja, rehabilitacije, podrške, promocije zdravlja i prevencije bolesti) i koordinacija (zdravstvene usluge koje rezultiraju koherentnim tretmanom za individualnog pacijenta i koordinacija informacija i usluga u jednoj epizodi zdravstvenog tretmana). Potencijalni doprinosi PZZ sistemima zdravstvene zaštite su: veća dostupnost, trijaža u prvom kontaktu, tretman većine stanja i oboljenja, koordinacija i integrisanje pružanja usluga i isplativost.

Kvalitet zdravstvene zaštite postiže se razvojem i primjenom vodiča za kliničku praksu (zasnovanim na dokazima), licenciranjem zdravstvenih radnika, uvođenjem i primjenom standarda za sertifikaciju i akreditaciju, razvojem internih sistema unaprijeđenja, osiguranja i kontrole kvaliteta, revizijom kliničke prakse i uključivanjem korisnika usluga u procese obezbjeđivanja kvalitetne usluge u zdravstvu. Dimenzija uključivanja korisnika usluga podrazumijeva: istraživanja o njihovim potrebama; uključivanje u planiranje u strukovnim udruženjima; informisanost o osnovnim pojmovima u vezi kvaliteta usluge kao "sveukupnost osobina usluge koja se pruža";

planiranje sredstava za zadovoljenje specifičnih potreba; razvijanje modela pravne zaštite prava pacijenata; podržavanje rada strukovnih komora i nevladinog sektora, koji će imati ulogu zaštite pacijenata i promovisanje prava i obaveza pacijenata.

Unaprijeđenje dostupnosti PZZ kroz službe u zajednici je izdvojeno kao tema od posebnog značaja. Razvijanje mreža centara za mentalno zdravlje i centara za rehabilitaciju u zajednici koje su dostupne korisnicima uz unaprijeđenje kvaliteta postojećih i uvođenje novih usluga, unaprijeđenje multidisciplinarnog timskog rada i intersektorske saradnje, permanentno usavršavanje profesionalaca, uključivanje korisnika i njegovatelja u procese odlučivanja značajno doprinosi razvoju PZZ u funkciji očuvanja i unaprijeđenja zdravlja stanovništva.

Sistem praćenja i vrednovanja zasnovan na rezultatima je alat za praćenje ostvarivanja ciljeva zdravstvenih politika, strategija, programa i projekata, i određivanje i praćenje aktivnosti (intervencija) u zdravstvenim sistemima u smislu ostvarivanja željenih i planiranih ciljeva. Potrebno je: kontinuirano usaglašavati definicije indikatora shodno međunarodnim preporukama; sistemski revidirati liste osnovnih indikatora u skladu sa potrebama donosioca odluka na svim nivoima; kontinuirano unaprijeđivati kvalitet osnovnih podataka; prilagođavati izvještajne forme; provoditi kontinuiranu edukaciju ključnog osoblja i razvijati informacijski sistem.

Primarna zdravstvena zaštita se ne poistovjećuje sa porodičnom medicinom niti sa vanbolničkom službom, ali pregled dostupnih činjenica pokazuje da zdravstveni sistemi koji se oslanjaju na primarnu zdravstvenu zaštitu s naglaskom na porodičnu medicinu najbolje razvijaju potencijal PZZ. U pogledu boljih zdravstvenih ishoda stanovništva, unaprijeđuje ujednačenost, adekvatnije korištenje usluga, zadovoljstvo korisnika usluga te smanjuje naknadne troškove u zdravstvenim sistemima. Nadalje, poboljšana dostupnost primarne zdravstvene zaštite usko je povezana sa većim zadovoljstvom pacijenata i manjim ukupnim izdvajanjima za zdravstvenu zaštitu. Zdravstveni sistemi sa jakom orijentacijom ka PZZ najčešće stavljaju naglasak na pružanje zdravstvene zaštite osjetljivim populacionim grupama, veću dostupnost i uravnoteženo pružanje adekvatnih usluga. Stoga, primarna zdravstvena zaštita sa naglaskom na porodičnu medicinu treba da ima centralno mjesto i ulogu u strategijama razvoja zdravstvenih sistema.

Naši sistemi zdravstvene zaštite su različito organizovani i svaki ima svoje prednosti i nedostatke, ali svi težimo da povećamo dostupnost zdravstvene zaštite, efikasnost i efektivnost sistema zdravstvene zaštite i slobodan izbor korisnika zdravstvene zaštite. Ravnomjernost u ostvarivanju ovih ciljeva je najteži zadatak u organizaciji sistema zdravstvene zaštite.